Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 11 juli 2013*

”Tillnärmning av lagstiftning — Immaterialrätt — Upphovsrätt och närstående rättigheter — Ensamrätt till mångfaldigande — Direktiv 2001/29/EG — Artikel 5.2 b — Rimlig kompensation — Tillämpning utan åtskillnad men med eventuell rätt till återbetalning av den avgift för privatkopiering som är avsedd att finansiera kompensationen — Mottagna medel lämnas delvis till rättsinnehavarna och delvis till sociala inrättningar eller kulturinstitutioner — Dubbel betalning av avgiften för privatkopiering vid en gränsöverskridande transaktion”

I mål C-521/11,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Österrike) genom beslut av den 20 september 2011, som inkom till domstolen den 12 oktober 2011, i målet

Amazon.com International Sales Inc.,

Amazon EU Sàrl,

Amazon.de GmbH,

Amazon.com GmbH, i likvidation,

Amazon Logistik GmbH

mot

Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev och J. L. da Cruz Vilaça,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 6 december 2012,

* Rättegångsspråk: tyska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av

— Amazon.com International Sales Inc., Amazon EU Sàrl, Amazon.de GmbH, Amazon.com GmbH och Amazon Logistik GmbH, genom G. Kucsko och U. Börger, Rechtsanwälte, samt B. Van Asbroeck, avocat,

— Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH, genom M. Walter, Rechtsanwalt, och U. Sedlaczek,

— Österrikes regering, genom A. Posch, i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och S. Menez, båda i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom B. Majczyna, M. Szpunar och M. Drwięcki, samtliga i egenskap av ombud,

— Finlands regering, genom M. Pere, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom J. Samnadda och F. Bulst, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 7 mars 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Amazon.com International Sales Inc., Amazon EU Sàrl, Amazon.de GmbH, Amazon.com GmbH, i likvidation, och Amazon Logistik GmbH (nedan tillsammans kallade Amazon), å ena sidan, och Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH (nedan kallat Austro-Mechana), å andra sidan, avseende sistnämnda bolags begäran om ersättning för saluföring av inspelningsmedier, i enlighet med den österrikiska lagstiftningen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skälen 10, 11 och 35 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:

”(10) För att upphovsmännen och de utövande konstnärerna skall kunna fortsätta med sin skapande och konstnärliga verksamhet måste de få en skälig ersättning för utnyttjandet av sina verk och detsamma gäller producenterna som måste kunna finansiera denna verksamhet. De investeringar som krävs för att producera varor, t.ex. fonogram, filmer eller multimedieprodukter, och tjänster, t.ex. sådana som tillhandahålls på begäran, är betydande. Ett tillfredsställande rättsligt skydd av immateriella rättigheter är nödvändigt för att säkerställa sådan ersättning och för att möjliggöra en tillfredsställande avkastning på investeringarna.

(11) Ett effektivt och strikt system för skydd av upphovsrätten och närstående rättigheter är ett av de viktigaste sätten för att se till att det europeiska kulturskapandet och den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga resurser och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet.

…

(35) När det gäller vissa undantag eller inskränkningar bör rättsinnehavarna få rimlig kompensation för att ge dem skälig ersättning för användningen av deras skyddade verk eller andra alster. Vid fastställande av formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på denna rimliga kompensation bör de särskilda förhållandena i varje enskilt fall beaktas. När dessa förhållanden bedöms är ett värdefullt kriterium den eventuella skadan för rättsinnehavarna av åtgärden i fråga. I de fall när rättsinnehavarna redan har erhållit betalning i någon annan form, t.ex. som en del av en licensavgift, behöver det inte krävas någon särskild eller separat betalning. Vid fastställandet av nivån på den rimliga kompensationen bör full hänsyn tas till i hur stor utsträckning sådana tekniska åtgärder som avses i detta direktiv används. I vissa situationer när förfånget för rättsinnehavaren är obetydligt behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet.”

4 I artikel 2 i direktivet anges följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk,

b) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,

c) för fonogramframställare: av deras fonogram,

d) för framställarna av de första upptagningarna av filmer: av originalet och kopior av deras filmer, och

e) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras sändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.”

5 Artikel 5 i direktivet har rubriken ”Undantag och inskränkningar”. I artikel 5.2 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i följande fall:

…

b) För mångfaldigande på alla typer av medier utfört för en fysisk persons privata bruk och i icke-kommersiellt syfte, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation varvid hänsyn skall tas till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller alstret eller inte.

…”

Österrikisk rätt

6 I 42 § i den österrikiska upphovsrättslagen (Urheberrechtsgesetz) av den 9 april 1936 (BGBl. 111/1936) i dess lydelse enligt den nya upphovsrättslagen av år 2003 (Urheberrechtsgesetz-Novelle 2003, BGBl. I, 32/2003) (nedan kallad UrhG) föreskrivs följande:

”1. Var och en har rätt att ta enskilda kopior på papper eller liknande medium av ett verk för eget bruk.

…

4. Varje fysisk person har rätt att ta enskilda kopior av ett verk genom andra medier än de som nämns i stycke 1 för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt.

…”

7 I 42b § UrhG föreskrivs följande:

”1. Om ett verk, som är föremål för radio- eller TV-utsändning, görs tillgängligt för allmänheten eller upptas på bild- eller ljudinspelningsmedier som producerats i kommersiellt syfte, på grund av dess karaktär kan förväntas mångfaldigas för eget eller privat bruk genom upptagande på bild- eller ljudinspelningsmedier enligt 42 § styckena 2–7, har upphovsmannen rätt till en skälig ersättning (så kallad kassettersättning) när medierna saluförs mot betalning inom landet i kommersiellt syfte. Som medier gäller oinspelade bild- eller ljudinspelningsmedier som är ägnade för sådant mångfaldigande eller andra bild- eller ljudinspelningsmedier som är ämnade för detta.

…

3. Följande personer är skyldiga att betala ersättning:

1) Den som i kommersiellt syfte och mot betalning i första led saluför inspelningsmedierna eller apparaterna för mångfaldigande inom landet ska betala kassettersättning respektive ersättning för apparaterna.

…

5. Endast upphovsrättsorganisationerna kan göra gällande rätten till ersättning enligt styckena 1 och 2.

6. Upphovsrättsorganisationen är skyldig att återbetala den skäliga ersättningen

1) till den som exporterar inspelningsmedierna eller apparaten för mångfaldigande ut ur landet innan de säljs till slutkunden, och

2) till den som använder inspelningsmedierna för mångfaldigande med rättsinnehavarens tillstånd. Indicier är i detta avseende tillräckliga.”

8 I 13 § i den österrikiska lagen om upphovsrättsorganisationer (Verwertungsgesellschaftengesetz) av den 13 januari 2006 (BGBl. I, 9/2006) föreskrivs följande:

”1. Upphovsrättsorganisationerna kan skapa sociala inrättningar och kulturinstitutioner för de rättsinnehavare som de företräder samt för deras familjemedlemmar.

2. De upphovsrättsorganisationer som gör gällande rätten till kassettersättning är skyldiga att skapa sociala inrättningar eller kulturinstitutioner och lämna hälften av de medel som de uppbär genom denna ersättning, efter avdrag för de administrativa kostnaderna, till nämnda inrättningar och institutioner. …

3. Upphovsrättsorganisationerna ska inrätta tvingande bestämmelser om de belopp som de ska lämna till sina sociala inrättningar och kulturella institutioner.

4. Vad beträffar de medel som ges till de sociala inrättningarna och kulturinstitutionerna och som härrör från kassettersättningen, har justitiekanslern på förbundsnivå rätt att genom förordning fastställa vilka omständigheter som ska beaktas vid inrättandet av de bestämmelser som avses i punkt 3. Genom en sådan förordning ska det särskilt säkerställas att

1) förhållandet mellan de belopp som ges till de sociala inrättningarna och de belopp som ges till kulturinstitutionerna är väl avvägt,

2) det beträffande de sociala inrättningarna är möjligt att i första hand bistå de enskilda rättsinnehavare som befinner sig i en nödsituation,

3) de belopp som ges till de kulturella institutionerna bidrar till att främja rättsinnehavarnas intressen.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

9 Austro-Mechana är en upphovsrättsorganisation som tillvaratar rätten för upphovsmän och andra innehavare av närstående rättigheter till sådan ersättning för inspelningsmedier som föreskrivs i 42b § stycke 1 UrhG.

10 Amazon är en internationell koncern som bedriver internethandel med bland annat sådana inspelningsmedier som avses i nämnda bestämmelse.

11 Amazon har salufört inspelningsmedier i Österrike i den mening som avses i 42b § stycke 1 UrhG. Genom beställningar via internet ingick kunder i Österrike i ett första skede avtal med Amazon.com International Sales Inc., med säte i Förenta staterna, och därefter, från och med maj 2006, med Amazon EU Sàrl, med säte i Luxemburg.

12 Austro-Mechana väckte talan mot Amazon vid Handelsgericht Wien och yrkade att Amazon i enlighet med 42b § stycke 1 UrhG solidariskt skulle förpliktas att betala skälig ersättning för de inspelningsmedier som salufördes i Österrike åren 2002–2004.

13 Beloppet för den ersättning som Austro-Mechana begärde för de inspelningsmedier som salufördes under det första halvåret 2004 uppgick till 1 856 275 euro. Austro-Mechana yrkade vad gäller den resterande period som avsågs i begäran om ersättning att Amazon skulle förpliktas att tillhandahålla nödvändiga bokföringsuppgifter för att yrkandet skulle kunna bestämmas beloppsmässigt i denna del.

14 Handelsgericht Wien biföll genom deldom yrkandet om att ett föreläggande skulle utfärdas gentemot Amazon och lät prövningen av betalningsyrkandet anstå till den slutliga domen. Detta avgörande fastställdes av appellationsdomstolen. Amazon överklagade till Oberster Gerichtshof, vilken utgör domstol i sista instans.

15 Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Är det fråga om ’rimlig kompensation’, i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, när

a) rättsinnehavarna, i den mening som avses i artikel 2 i direktiv 2001/29, endast genom en upphovsrättsorganisation kan göra gällande en rätt till skälig ersättning gentemot den som yrkesmässigt och mot betalning i första led saluför medier på den nationella marknaden, vilka är ägnade för mångfaldigande av rättsinnehavarnas verk,

b) rätten till skälig ersättning inte är beroende av om medierna saluförs till mellanhänder, till fysiska och juridiska personer för annat än privat bruk eller till fysiska personer för privat bruk, och

c) den som använder medierna för mångfaldigande av verk med rättsinnehavarens tillstånd eller som återexporterar medierna innan de säljs till slutkunden har rätt att från upphovsrättsorganisationen erhålla återbetalning av ersättningen?

2) För det fall fråga 1 besvaras nekande:

a) Är det fråga om ’rimlig kompensation’, i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, när den i fråga 1 a beskrivna rätten endast gäller när inspelningsmedierna saluförs till fysiska personer som använder dem för mångfaldigande för privat bruk?

b) För det fall fråga 2 a ska besvaras jakande:

Gäller det vid saluföring av inspelningsmedier till fysiska personer en presumtion för att vederbörande ska använda medierna för mångfaldigande för privat bruk?

3) För det fall frågorna 1 eller 2 a ska besvaras jakande:

Följer det av artikel 5 i direktiv 2001/29 eller av andra bestämmelser i unionsrätten att den rätt till rimlig kompensation som upphovsrättsorganisationen har att göra gällande inte föreligger när organisationen enligt lag är skyldig att lämna hälften av de medel som den får in till kulturinstitutioner och sociala inrättningar och inte betalar ut denna andel till rättsinnehavarna?

4) För det fall frågorna 1 eller 2 a ska besvaras jakande:

Utgör artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 eller andra bestämmelser i unionsrätten hinder för den rätt till rimlig kompensation som upphovsrättsorganisationen har att göra gällande om det i en annan medlemsstat – eventuellt i strid med unionsrätten – redan har betalats skälig ersättning för att saluföra inspelningsmedierna?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

16 Den nationella domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning

saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande samtidigt som det i samma lagstiftning föreskrivs en rätt till återbetalning av avgiften för det fall slutanvändningen av nämnda medier inte är sådan som avses i den bestämmelsen.

17 Enligt artikel 2 i nämnda direktiv ska medlemsstaterna, för de rättsinnehavare som avses i denna bestämmelse, föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis av deras verk, av upptagningar av deras framföranden, av deras fonogram, av de första upptagningarna av filmer samt av original och kopior av deras filmer, samt av upptagningar av deras utsändningar.

18 Enligt artikel 5.2 b i direktivet får medlemsstaterna emellertid föreskriva undantag eller inskränkningar från ensamrätten till mångfaldigande, när det är fråga om mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt (det så kallade undantaget för privatkopiering).

19 Domstolen har redan slagit fast att det följer av artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 att de medlemsstater som beslutar sig för att införa undantaget för privatkopiering i sin nationella rätt är skyldiga att föreskriva en rätt till ”rimlig kompensation” för innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande (se dom av den 21 oktober 2010 i mål C-467/08, Padawan, REU 2010, s. I-10055, punkt 30, och av den 16 juni 2011 i mål C-462/09, Stichting de Thuiskopie, REU 2011, s. I-5331, punkt 22).

20 Domstolen har även konstaterat att frågan om vem som ska anses skyldig att erlägga rimlig kompensation inte uttryckligen regleras i bestämmelserna i direktiv 2001/29 och att medlemsstaterna därför har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller att bestämma detta (se domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 23). Detsamma gäller fastställande av formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på den rimliga kompensationen.

21 Domstolen erinrar om att när det i ett direktiv saknas unionsrättsliga kriterier som är tillräckligt tydliga för att avgränsa de skyldigheter som följer av direktivet, har medlemsstaterna rätt att inom sina territorier fastställa de mest relevanta kriterierna för att säkerställa, inom de gränser som följer av unionsrätten och i synnerhet av det ifrågavarande direktivet, att direktivet iakttas (se, vad beträffar undantag från ensamrätten till offentlig utlåning som avses i rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området (EGT L 346, s. 61), dom av den 26 oktober 2006 i mål C-36/05, kommissionen mot Spanien, REG 2006, s. I-10313, punkt 33 samt där angiven rättspraxis).

22 Såsom anges i skäl 35 i direktiv 2001/29 bör vid fastställande av formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på denna rimliga kompensation de särskilda förhållandena i varje enskilt fall beaktas.

23 Vad beträffar undantaget för privatkopiering i artikel 5.2 b i samma direktiv har domstolen redan slagit fast följande. Eftersom den person som har förorsakat skada för den som innehar ensamrätten till mångfaldigande är den som för privat bruk på sådant sätt mångfaldigar ett skyddat verk utan föregående tillstånd från rättsinnehavaren, ankommer det i princip på denna person att ersätta den skada som uppkommit genom mångfaldigandet genom att finansiera rättsinnehavarens kompensation (domarna i de ovannämnda målen Padawan, punkt 45, och Stichting de Thuiskopie, punkt 26).

24 Domstolen har emellertid medgett att medlemsstaterna – med tanke på de praktiska svårigheterna att identifiera privatanvändarna och ålägga dem att ersätta rättsinnehavarna för deras skada – i syfte att finansiera den rimliga kompensationen får införa en ”avgift för privatkopiering”, som inte belastar de berörda privatpersonerna utan dem som förfogar över utrustning, apparater och medier för digitalt mångfaldigande och, i denna egenskap, rättsligt eller faktiskt ställer utrustningen till privatpersoners förfogande eller tillhandahåller dem en tjänst i form av mångfaldigande. Inom ramen för ett sådant

system ska avgiften för privatkopiering tas ut av dem som förfogar över nämnda utrustning, apparater och medier (se domarna i de ovannämnda målen Padawan, punkt 46, och Stichting de Thuiskopie, punkt 27).

25 Domstolen har vidare preciserat att då ett sådant system gör det möjligt för de avgiftsskyldiga att låta kostnaden för avgiften för privatkopiering få genomslag på priset för att tillhandahålla utrustningen, apparaterna och medier för mångfaldigande eller priset för tjänster avseende mångfaldigande, kommer kostnaden för avgiften i slutändan att övervältras på de privata användare som betalar detta pris. Detta får anses uppfylla kravet på en ”skälig avvägning” mellan intressena hos innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande och intressena hos användarna av de skyddade alstren (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 28).

26 Avgiften för privatkopiering ska i förevarande fall, enligt det system som inrättats genom 42b § UrhG för finansiering av den rimliga kompensation som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, erläggas av de som saluför, yrkesmässigt och mot betalning, inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande.

27 Såsom påpekats i punkt 25 i förevarande dom innebär ett sådant system i princip att det blir möjligt för de avgiftsskyldiga att låta avgiften för privatkopiering få genomslag på priset för dessa medier, så att kostnaden för avgiften, i enlighet med kravet på ”skälig avvägning”, i slutändan kommer att övervältras på de privata användare som betalar detta pris, vilka förutsätts utgöra slutanvändare.

28 Domstolen har nämligen slagit fast att ett sådant system för finansiering av den rimliga kompensationen som beskrivits i punkterna 24 och 25 i förevarande dom endast är förenligt med kraven på en ”skälig avvägning” om utrustningen, apparaterna och medierna för mångfaldigande i fråga kan användas för privatkopiering och följaktligen kan orsaka skada för upphovsmannen till det skyddade verket. Det föreligger således, på grund av dessa krav, ett nödvändigt samband mellan, å ena sidan, en tillämpning av avgiften för privatkopiering på nämnda utrustning, apparater samt medier för digitalt mångfaldigande och, å andra sidan, den omständigheten att dessa används för privatkopiering. Det är följaktligen inte förenligt med artikel 5.2 i direktiv 2001/29 att tillämpa avgiften för privatkopiering utan åtskillnad på alla typer av utrustning, apparater och medier för digitalt mångfaldigande, inbegripet i det fall dessa förvärvas av andra personer än fysiska personer och det är uppenbart att de ska användas för andra syften än privatkopiering (domen i det ovannämnda målet Padawan, punkterna 52 och 53).

29 Det system som är i fråga i målet vid den nationella domstolen innebär emellertid att avgiften för privatkopiering tillämpas utan åtskillnad på inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande, inbegripet i det fallet att slutanvändningen av dessa medier inte är sådan som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29.

30 Därför uppkommer frågan om rätten till återbetalning av den betalda ersättningen i ett sådant fall kan anses uppfylla kravet på en ”skälig avvägning” enligt direktiv 2001/29 mellan intressena hos innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande och intressena hos användarna av de skyddade alstren.

31 Det kan konstateras att ett system för finansiering av rimlig kompensation som består i att en avgift för privatkopiering tillämpas utan åtskillnad på dem som saluför, yrkesmässigt och mot betalning, inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande, samtidigt som det föreligger en sådan rätt till återbetalning – förutsatt att sistnämnda rätt med framgång kan göras gällande och inte innebär att det är orimligt svårt att återfå den betalda ersättningen – kan visa sig vara förenlig med artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 när det finns sådana praktiska svårigheter som angetts i punkt 24 i förevarande dom eller andra liknande svårigheter motiverar en sådan tillämpning.

32 Om en medlemsstat har infört ett undantag för privatkopiering i sin nationella rätt är medlemsstaten nämligen skyldig att i enlighet med sin territoriella behörighet säkerställa en effektiv uppbörd av den rimliga kompensation som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande har rätt till för den skada som de lidit med anledning av att skyddade alster mångfaldigats av slutanvändare som är bosatta i den medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 36). När det är svårt att säkerställa en sådan effektiv uppbörd är den berörda medlemsstaten även skyldig att övervinna svårigheterna med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall.

33 När det emellertid inte föreligger några praktiska svårigheter eller svårigheterna inte är tillräckligt omfattande, finns däremot inget nödvändigt samband mellan tillämpningen av avgiften för privatkopiering på medierna, å ena sidan, och användningen av medierna för mångfaldigande för privat bruk, å andra sidan. Tillämpning av avgiften utan åtskillnad är därigenom inte motiverad och uppfyller inte kravet på ”skälig avvägning” mellan rättsinnehavarnas intressen och intressena hos användarna av skyddade alster.

34 Det ankommer på de nationella domstolarna att med beaktande av varje rättssystems särdrag och de gränser som fastställts i direktiv 2001/29 pröva huruvida det finns praktiska svårigheter som motiverar ett sådant system för finansiering av den rimliga kompensationen. Om så är fallet ska de nationella domstolarna pröva huruvida rätten till återbetalning av de avgifter som eventuellt betalats i annat fall än det som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 med framgång kan göras gällande och inte gör det orimligt svårt att återfå nämnda avgift.

35 I förevarande fall ska den hänskjutande domstolen för det första pröva huruvida tillämpningen av en avgift för privatkopiering utan åtskillnad på dem som saluför, yrkesmässigt och mot betalning, inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande i samtliga fall föranleds av tillräckligt omfattande praktiska svårigheter. Austro-Mechana har i sitt skiftliga yttrande samt under förhandlingen åberopat ett undantag och den hänskjutande domstolen ska härvid bedöma detta undantags räckvidd, hur lätt det är att med framgång göra det gällande, hur tillgängligt det är, hur det tillkännagetts och hur lätt det är att tillämpa det.

36 För det andra ska den hänskjutande domstolen, vad beträffar rätten till återbetalning, kontrollera denna rätts räckvidd, hur lätt det är att göra den gällande, hur tillgänglig den är, hur den har tillkännagetts och hur lätt det är att tillämpa den, för att därefter bedöma huruvida denna rätt gör det möjligt att kompensera för den eventuella obalans som uppstått till följd av det system som inrättats med beaktande av de konstaterade praktiska svårigheterna. Det ska härvid framhållas att den hänskjutande domstolen har framhållit att möjligheterna till återbetalning inte är begränsade till de fall som uttryckligen avses i 42b § stycke 6 UrhG.

37 Mot bakgrund av det ovanstående ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande samtidigt som det i samma lagstiftning föreskrivs en rätt till återbetalning av avgifter för det fall slutanvändningen av nämnda medier inte är sådan som den som avses i bestämmelsen, när – vilket det ankommer på de nationella domstolarna att pröva med beaktande av varje rättssystems särdrag och de gränser som fastställts i detta direktiv – det finns praktiska svårigheter som motiverar ett sådant system för finansiering av den rimliga kompensationen och rätten till återbetalning med framgång kan göras gällande och inte gör det orimligt svårt att ersätta nämnda avgift.

Den andra frågan

38 Eftersom den andra frågan är avhängig den första frågan och svaret på den första frågan är beroende av den hänskjutande domstolens bedömning, ska även den andra frågan besvaras.

39 Den nationella domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för att det i en medlemsstat föreskrivs en presumtion som kan motbevisas för privat bruk av inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande när dessa medier saluförs till fysiska personer, inom ramen för ett system för finansiering av den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse och som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier inom landet.

40 Med hänsyn till att medlemsstaterna har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller att fastställa formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på denna rimliga kompensation, kan det konstateras att de får föreskriva vissa presumtioner. Detta gäller, såsom har angetts i punkt 32 i förevarande dom, bland annat i de fall där det är svårt att säkerställa en effektiv uppbörd av rimlig kompensation för sådan skada som den som innehar ensamrätten till mångfaldigande har lidit inom landet.

41 Domstolen har redan, vad beträffar andra finansieringssystem som liknar det som införts genom 42b § UrhG, slagit fast att om inspelningsmedierna har tillhandahållits fysiska personer som ska använda dem för privat bruk är det inte på något sätt nödvändigt att fastställa att personerna faktiskt har gjort privatkopior med hjälp av medierna och att de därigenom faktiskt har orsakat skada för dem som innehar ensamrätten till mångfaldigande av det skyddade verket. Det är nämligen befogat att presumera att sådana fysiska personer utnyttjar tillgången till medierna fullt ut, det vill säga att de får antas använda sig av mediernas samtliga funktioner, däribland möjligheten till mångfaldigande (domen i det ovannämnda målet Padawan, punkterna 54 och 55).

42 Den omständigheten att det är möjligt att använda inspelningsmedierna för att göra kopior är nämligen i sig tillräcklig för att tillämpningen av avgiften för privatkopiering ska vara motiverad, dock under förutsättning att de fysiska personerna har tillhandahållits inspelningsmedierna i egenskap av privatanvändare (domen i det ovannämnda målet Padawan, punkt 56).

43 Med beaktande av de praktiska svårigheterna att fastställa att ett inspelningsmedium som kan användas för mångfaldigande faktiskt används för privat bruk, är det i princip motiverat och uppfyller kravet på ”en skälig avvägning” mellan intressena hos innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande och intressena hos användarna av de skyddade alstren att föreskriva en presumtion som kan motbevisas för att inspelningsmediet används för privat bruk när det saluförs till en fysisk person.

44 Det ankommer på de nationella domstolarna att, med beaktande av varje rättssystems särdrag och de gränser som fastställts i direktiv 2001/29, pröva huruvida de praktiska svårigheterna att fastställa att de ifrågavarande inspelningsmedierna används för privat bruk innebär att det är motiverat att införa en sådan presumtion. Vidare ska de nationella domstolarna under alla omständigheter kontrollera att den föreskrivna presumtionen inte leder till att avgiften för privatkopiering tillämpas i situationer där det är uppenbart att slutanvändningen av inspelningsmedierna inte omfattas av de fall som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29.

45 Under dessa omständigheter ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att den inte utgör hinder för att det i en medlemsstat – inom ramen för ett system för finansiering av den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse och som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning saluför sådana inspelningsmedier inom den berörda medlemsstaten – föreskrivs en presumtion som kan motbevisas för privat bruk av inspelningsmedier som kan användas för

mångfaldigande när dessa medier saluförs till fysiska personer, när de praktiska svårigheterna att fastställa att de ifrågavarande inspelningsmedierna används för privat bruk innebär att det är motiverat att införa en sådan presumtion och den föreskrivna presumtionen inte leder till att avgiften för privatkopiering tillämpas i situationer där det är uppenbart att slutanvändningen av inspelningsmedierna inte omfattas av de fall som avses i samma bestämmelse.

Den tredje frågan

46 Den nationella domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att den rätt till rimlig kompensation som avses i denna bestämmelse, eller avgiften för privatkopiering som är avsedd att finansiera kompensationen, inte föreligger respektive inte anses ha erlagts av det skälet att hälften av de medel som uppbärs med avseende på den rimliga kompensationen eller i avgift inte betalas ut direkt till dem som har rätt till den rimliga kompensationen utan lämnas till kulturinstitutioner och sociala inrättningar som verkar till förmån för dessa rättsinnehavare.

47 Utformningen av och nivån på den rimliga kompensationen i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 står i samband med den skada som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande lider till följd av att det skyddade verket mångfaldigas för privat bruk utan vederbörandes tillstånd. Sett från detta perspektiv ska den rimliga kompensationen betraktas som en ersättning för dessa rättsinnehavares skada. Härav följer att den rimliga kompensationen nödvändigtvis måste beräknas med utgångspunkt från kriteriet avseende den skada som nämnda rättsinnehavare lider till följd av införandet av undantaget för privatkopiering (se domen i det ovannämnda målet Padawan, punkterna 40 och 42).

48 Vad avser rätten till rimlig kompensation för innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande med stöd av undantaget för privatkopiering har domstolen dessutom redan slagit fast att det inte följer av någon bestämmelse i direktiv 2001/29 att unionslagstiftaren har övervägt att den som åtnjuter denna rättighet ska kunna avstå från den (dom av den 9 februari 2012 i mål C-277/10, Luksan, punkt 105).

49 Såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 76 i sitt förslag till avgörande, innebär emellertid inte direktiv 2001/29 att de medlemsstater som har infört undantaget för privatkopiering i sin nationella lagstiftning är skyldiga att säkerställa att de som har rätt till rimlig kompensation erhåller hela denna kompensation genom en direkt överföring. I direktivet uppställs inte heller något förbud för dessa medlemsstater att inom ramen för det stora utrymme för skönsmässig bedömning som de förfogar över föreskriva att en del av denna kompensation ska erhållas i form av indirekt kompensation.

50 Den omständigheten att den rimliga kompensationen ska betraktas såsom ersättning för den skada som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande har lidit med anledning av undantaget för privatkopiering och nödvändigtvis måste beräknas med utgångspunkt i nämnda skada utgör dock inget hinder för att andelen av de medel som är avsedda för denna kompensation betalas till rättsinnehavarna indirekt genom sociala inrättningar eller kulturinstitutioner som inrättats i syfte att främja desamma.

51 Såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 76 i sitt förslag till avgörande, är nämligen ett ersättningssystem för privatkopiering med nödvändighet ett system som i dagsläget är inexakt med avseende på de flesta inspelningsmedier, eftersom det är omöjligt att fastställa vilket verk som i praktiken har mångfaldigats av vilken användare och på vilket medium.

52 Det ska framhållas att ett sådant system som innebär att rättsinnehavarna erhåller rimlig kompensation indirekt motsvarar ett av de mål som uppställs för ett ändamålsenligt rättsligt skydd för immaterialrätter i direktiv 2001/29. Detta mål är, såsom framgår av skälen 10 och 11 i direktivet, att se till att det europeiska kulturskapandet och den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga

resurser så att upphovsmännen och de utövande konstnärerna ska kunna fortsätta med sin skapande och konstnärliga verksamhet och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet.

53 Följaktligen är inte den omständigheten att en del av de medel som ska utgöra rimlig kompensation i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 lämnas till sociala inrättningar eller kulturinstitutioner till förmån för dem som har rätt till kompensationen, i sig oförenlig med föremålet för denna. Detta gäller under förutsättning att de sociala inrättningarna eller kulturinstitutionerna faktiskt verkar till förmån för nämnda rättsinnehavare och att de drivs på ett icke-diskriminerande sätt, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

54 Det skulle nämligen inte vara förenligt med föremålet för kompensationen om nämnda inrättningar och institutioner verkade till förmån för andra personer än rättsinnehavarna eller, i enlighet med gällande rätt eller i praktiken, uteslöt dem som inte var medborgare i den berörda medlemsstaten.

55 Mot bakgrund av det ovanstående ska den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att den rätt till rimlig kompensation som avses i denna bestämmelse, eller avgiften för privatkopiering som är avsedd att finansiera kompensationen, föreligger respektive anses ha erlagts även om hälften av de medel som uppbärs för denna kompensation eller i avgift inte betalas ut direkt till dem som har rätt till kompensationen, utan lämnas till kulturinstitutioner och sociala inrättningar som verkar till förmån för dessa rättsinnehavare. Detta gäller under förutsättning att de sociala inrättningarna eller kulturinstitutionerna faktiskt verkar till förmån för nämnda rättsinnehavare och att de drivs på ett icke-diskriminerande sätt, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

Den fjärde frågan

56 Den nationella domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att det krav som en medlemsstat uppställer på dem som yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande att erlägga en avgift för privatkopiering som är avsedd att finansiera den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse inte längre föreligger om en motsvarande avgift redan har erlagts i en annan medlemsstat.

57 Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 innebär att en medlemsstat som har infört ett undantag för privatkopiering i sin nationella rätt även har en skyldighet att uppnå ett visst resultat på så sätt att medlemsstaten inom ramen för sin behörighet ska säkerställa en effektiv uppbörd av den rimliga kompensation som ska ersätta innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande för deras skada, särskilt när den uppstått i den berörda medlemsstaten (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 34).

58 Då det i princip ankommer på de slutanvändare som för privat bruk mångfaldigar ett skyddat verk utan föregående tillstånd från innehavaren av ensamrätten till mångfaldigande att ersätta den skada som därmed uppkommer, kan det presumeras att den skada som ska ersättas uppkommer i den medlemsstat där dessa slutanvändare är bosatta (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 35).

59 Av vad som ovan anförts följer att om en medlemsstat har infört ett undantag för privatkopiering i sin nationella rätt och om de slutanvändare som för privat bruk mångfaldigar ett skyddat verk är bosatta i den medlemsstaten, är medlemsstaten skyldig att i enlighet med sin territoriella behörighet säkerställa en effektiv uppbörd av den rimliga kompensation som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande har rätt till för den skada de lidit i nämnda stat (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 36).

60 Det uppbördssystem som den berörda medlemsstaten har valt fråntar inte medlemsstaten dess skyldighet att faktiskt säkerställa att förfördelade innehavare av ensamrätten till mångfaldigande erhåller rimlig kompensation för den skada som uppkommit i den staten (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 39).

61 Det saknar därvid betydelse för medlemsstatens ovannämnda skyldighet att en yrkesmässig säljare – när det rör sig om distansavtal – som ställer utrustning, apparater eller medier för mångfaldigande till förfogande för köpare, i egenskap av slutanvändare, bosatta i den medlemsstaten – för sin del är etablerad i en annan medlemsstat (domen i det ovannämnda målet Stichting de Thuiskopie, punkt 40).

62 Såsom har erinrats om i punkt 47 i förevarande dom ska den rimliga kompensationen betraktas som en ersättning för den skada som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande har lidit till följd av att undantaget för privatkopiering har införts och kompensationen ska beräknas med utgångspunkt i denna skada. Det kan således inte med framgång göras gällande att den omständigheten att inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande överförs från en medlemsstat till en annan medför att dessa rättsinnehavare lider större skada.

63 I artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 föreskrivs nämligen inte någon rimlig kompensation för saluföring av inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande, utan för mångfaldigandet i sig som görs på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt. Ett sådant mångfaldigande sker inte med anledning av att inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande överförs från en medlemsstat till en annan.

64 Eftersom en medlemsstat som har infört ett undantag för privatkopiering i sin nationella rätt är skyldig att i enlighet med sin territoriella behörighet säkerställa en effektiv uppbörd av den rimliga kompensationen som innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande har rätt till för den skada som de lidit, saknar det betydelse att en avgift som är avsedd att finansiera kompensationen redan har erlagts i en annan medlemsstat. Detta kan inte med framgång göras gällande för att i den första medlemsstaten undgå skyldighet att erlägga denna rimliga kompensation eller den avgift som är avsedd att finansiera kompensationen i fråga.

65 Den som redan har erlagt nämnda avgift i en medlemsstat som saknar territoriell behörighet, har emellertid möjlighet att ansöka om återbetalning av avgiften i enlighet med den medlemsstatens nationella rätt.

66 Mot bakgrund av det ovanstående ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att det krav som en medlemsstat uppställer på dem som yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande att erlägga en avgift för privatkopiering som är avsedd att finansiera den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse fortfarande föreligger även om en motsvarande avgift redan har erlagts i en annan medlemsstat.

Rättegångskostnader

67 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

1) **Artikel 5.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas så att den inte utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande samtidigt som det i samma lagstiftning föreskrivs en rätt till återbetalning av avgifter för det fall att slutanvändningen av nämnda medier inte är sådan som den som avses i den bestämmelsen, när – vilket det ankommer på de nationella domstolarna att pröva med beaktande av varje rättssystems särdrag och de gränser som fastställts i detta direktiv – det finns praktiska svårigheter som motiverar ett sådant system för finansiering av den rimliga kompensationen och rätten till återbetalning med framgång kan göras gällande och inte gör det orimligt svårt att ersätta nämnda avgift.**

2) **Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att den inte utgör hinder för att det i en medlemsstat – inom ramen för ett system för finansiering av den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse och som innebär att en avgift för privatkopiering utan åtskillnad tillämpas på dem som i första led yrkesmässigt och mot betalning saluför sådana inspelningsmedier inom den berörda medlemsstaten – föreskrivs en presumtion som kan motbevisas för privat bruk av inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande när dessa medier saluförs till fysiska personer, när de praktiska svårigheterna att fastställa att de ifrågavarande inspelningsmedierna används för privat bruk innebär att det är motiverat att införa en sådan presumtion och den föreskrivna presumtionen inte leder till att avgiften för privatkopiering tillämpas i situationer där det är uppenbart att slutanvändningen av inspelningsmedierna inte omfattas av de fall som avses i samma bestämmelse.**

3) **Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att den rätt till rimlig kompensation som avses i denna bestämmelse, eller avgiften för privatkopiering som är avsedd att finansiera kompensationen, föreligger respektive anses ha erlagts även om hälften av de medel som uppbärs för kompensationen eller i avgift inte betalas ut direkt till dem som har rätt till kompensationen utan lämnas till kulturinstitutioner och sociala inrättningar som verkar till förmån för dessa rättsinnehavare. Detta gäller under förutsättning att de sociala inrättningarna eller kulturinstitutionerna faktiskt verkar till förmån för nämnda rättsinnehavare och att de drivs på ett icke-diskriminerande sätt, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.**

4) **Artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så att det krav som en medlemsstat uppställer på dem som yrkesmässigt och mot betalning saluför inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande att erlägga en avgift för privatkopiering som är avsedd att finansiera den rimliga kompensation som avses i denna bestämmelse fortfarande föreligger även om en motsvarande avgift redan har erlagts i en annan medlemsstat.**

Underskrifter